

ZÉTÉNYI ZSOLT

ALAPSZERZŐDÉSEK TRIANON ÁRNYÉKÁBAN IV.

A magyar–ukrán alapszerződés ún. területi klauzulájának jogi értelmezése¹

A TERÜLETI KÖVETELÉS ÉS AZ ERŐSZAK TILALMÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSE

Az erőszak vagy az azzal való fenyegetés, mint a nemzeti politika eszköze alkalmazásának tilalma, s ennek iker-testvére, az államok közötti viták békés úton való rendezésének követelménye már hosszú ideje a nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő, ún. kogens szabályává vált.

A „területi követelés” tartalmát tekintve bizonyos értelemben az erőszak alkalmazásával való fenyegetés szinonimájaként is felfogható. Mindebből következik, hogy területi követelés támasztása egy másik szuverénnel szemben tartalmilag az erőszakkal való fenyegetéshez mérhető, kogens nemzetközi jogba ütköző jogsértés, következésképpen a „területi követelésről való lemondás” mint egy nemzetközi jogba ütköző cselekménytől való tartózkodás minden jogi relevanciát nélkülöz.

A TERÜLETI KÖVETELÉS RŐL VALÓ LEMONDÁS ÉS A HATÁROK BÉKÉS MEGVÁLTOZTATÁSÁNAK LEHETŐSÉGE

A területi követelésről való lemondás, mint a fentiekből nyilvánvaló, egy nemzetközi jogilag tiltott, jogellenes lépés tilalmának másképpen fogalmazott megerősítése. Ebből is egyértelmű, hogy a területi követelés (másképpen: erőszak hallgatóságos vagy kifejezett kilátásba helyezésével támasztott, határmódosításra vonatkozó, nemzetközi jogilag tilos egyoldalú követelés) alkalmatlan eszköz egy állam jogos érdekeinek érvényesítésére.

A kérdés másik vetülete az, hogy területi kérdés a területen élő lakosságtól elvonatkoztatva a jogállamok Európájában nem vizsgálható. A délszláv konfliktus szomorú példáját adja annak, mi történik, ha a területi követelés valóban csak területre vonatkozik. Mindezekből egyértelműen levonható az a következtetés, hogy Magyarország, ha politikai gesztusként és más vonatkozásokban bőségesen ellentételezve egy szerződésben kijelenti, hogy a másik állammal szemben nincs és nem is lesz „területi követelése”, semmiféle mai vagy jövőbeni engedményt nem tesz, tényleges jogról nem mond le, illetve új kötelezettséget nem vállal.

Összefoglalva: a magyar–ukrán alapszerződésben alkalmazott formula a területi követelésekről való lemondásról összhangban van az általános nemzetközi jog feltétlen alkalmazást kívánó, a magyar–ukrán szerződéstől függet-

¹ A külügyminisztérium által akkor [1993. május 6-án] a képviselőknek elküldött irat, kiegészítve saját megjegyzésekkel

lenül fennálló normáival; semmilyen „jogról” való lemondást, vagy más engedményt a fennálló és jövőbeni helyzethez képest nem jelent; e kötelezettségek politikai gesztusként való megerősítése a magyar-ukrán szerződésben összhangban van a közép-kelet-európai államok megújult kapcsolatrendszerében érvényesítendő, a fejlett demokratikus jogállamok által is magukénak vallott normákkal és értékekkel; és végül a területi követelésekről (mint minden más, a nemzetközi joggal és szerződéses kötelezettségeinkkel ellentétes magatartásról) való lemondás előfeltétele annak, hogy nemzetközi kapcsolatainkat a jogállamok normái szerint alakítva a siker reményében élhessünk mindazokkal a nemzetközi jog által nyújtott eszközökkel, amelyek érdekeink érvényesítését, céljaink elérését (ideértve akár a határok békés, közös megegyezésen alapuló megváltoztatását is) lehetővé tehetik.

HASONLÓ TERÜLETI KLAUZULA NÉHÁNY EURÓPAI ALAPSZERZŐDÉSSEN

A magyar-ukrán alapszerződésben megfogalmazott területi klauzulához hasonló szövegrészek a következő alapszerződésekben fordulnak elő (nyersfordítások):

A Lengyel Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közötti szerződés a jószomszédságról és a baráti együttműködésről. Aláírás: 1991. június 17. Ratifikálás német részről első olvasatban: 1991. szeptember 19., második olvasatban: 1991. október 17. Ratifikálás lengyel részről: 1991. november 26.

A preambulum utolsó bekezdésében: „Értékelve a Lengyel Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság által 1990. november 14-én a közöttük levő határok megerősítéséről aláírt szerződés jelentőségét, az 1990. november 14-én aláírt Szerződés a Lengyel Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság között a közöttük lévő határok megerősítéséről”, ennek alapján: 3. cikk: „A Szerződő Felek kijelentik, hogy egymással szemben nincs területi követelésük és ilyen követelést a jövőben sem fognak támasztani.”

Szerződés a Német Szövetségi Köztársaság és a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság között a jószomszédságról és a baráti együttműködésről. Aláírás: 1992. február 27., ratifikálás német részről első olvasatban: 1992. május 6., második olvasatban: 1992. május 20. Ratifikálás cseh-szlovák részről: 1992. április 22.

3. cikk: „A Szerződő Felek megerősítik a közöttük levő határokat. Kijelentik, hogy egymással szemben nincs semmiféle területi követelésük és ilyet a jövőben sem támasztanak. Kötelezik magukat a másik Szerződő Fél szuverenitásának és területi integritásának feltétlen tiszteletben tartására. A Felek szerződést fognak kötni a közös határszakasznak egy közös térképészeti dokumentáció alapján történő megállapításáról, felméréséről, kijelöléséről és állagmegóvásáról, továbbá egy állandó határügyi vegyes bizottság létrehozásáról.”

Szerződés a baráti és jószomszédsági együttműködésről a Lengyel Köztársaság és az Orosz Föderáció között. Aláírás: 1992. május 22., ratifikálás lengyel részről: 1992. október 8. Ratifikálás orosz részről: 1992. december 23. 2. cikk: „A Felek megerősítik, hogy egymással szemben, illetve egyetlen más állammal szemben sincs semmilyen területi követelésük, valamint ilyen követeléseket a jövőben sem támasztanak.”

IV. Szerződés a jószomszédságról, baráti kapcsolatokról és együttműködésről a Lengyel Köztársaság és Ukrajna között. Aláírás: 1992. május 18., ratifikálás lengyel részről: 1992. október 29. Ratifikálás ukrán részről: 1992. szeptember 17. 2. cikk: „A Felek sérthetetlennek tekintik a közöttük meglévő és a terepen kijelölt határt, és megerősítik, hogy egymással szemben nincsenek semmiféle területi követeléseik, valamint ilyen követeléseket a jövőben sem támasztanak.” 1993. május 5.

MEGJEGYZÉSEK A MAGYAR–UKRÁN ALAPSZERZŐDÉS ÚN. TERÜLETI KLAUZULÁJÁNAK JOGI ÉRTELMEZÉSÉHEZ

A külügyminisztérium a koalíciós országgyűlési képviselők rendelkezésére bocsátotta a magyar-ukrán szerződésről szóló kormányzati álláspontot részletező és összefoglaló irat részeként „A magyar-ukrán alapszerződés ún. területi klauzulájának jogi értelmezése” című fejezetet.

Ezzel kapcsolatos észrevételeink a következők:

Az értelmezés 1. pontjának, s az egész állásfoglalásnak az a tétele, hogy „A területi követelés tartalmát tekintve bizonyos értelemben az erőszak alkalmazásával való fenyegetés szinonimájaként is felfogható”, teljesen önkényes, olyan egyéni értelmezés, amely nem tekinthető nemzetközileg bevettnek, általánosan elfogadottnak. Ez az értelmezés kedvezne

a magyar fél cselekvési lehetőségeinek, ám nincs adat arra, hogy ezt korábban rögzítette volna a magyar tárgyalófél, s így csak a ratifikációs vita döntéshozóinak megnyugtatásaként értelmezhető.

A területi követelésről való lemondás a „keleti” szerződésekben a Szovjetunió érdekszférájába tartozó országok status quójának fenntartását és véglegesítését célozta már az 1970-es években is, majd a rendszerváltozások során is a keleti nagyhatalom érdekeit szolgálta. A világ más részein, így Nyugat-Európában is ismeretlen ez a fogalom. A kifejezés tartalma történeti és logikai értelmezés szerint sajnálatosan magában foglalja a területi igényeket, tekintet nélkül azok jogszerűségére vagy jogtalanságára. Ellenkező esetben az történt volna, hogy lemondtak a területi követelésükről az egyes államok, ám területi igényeik egymással szemben továbbra is vannak. Ez az értelmezés teljesen súlytalaná és alkalmatlanná tette volna a „keleti” szerződéseket, s értelmetlenné a klauzulát. A területi követelés tehát ugyanúgy jelenti a területek, a határok békés megváltoztatására irányuló igények meglétét, mint határozottabb felszólítást a határváltoztatásra.

Nem értünk egyet azzal, hogy a területi követelés egyben az erőszak tilalmába ütközne és az erőszakkal való fenyegetéshez lenne mérhető. Az erőszakkal való fenyegetés nemzetközileg tiltott magatartás, amelyből az erőszakra való utalásnak ki kell tűnnie. Erőszakkal fenyegetés erőszak kilátásba helyezése nélkül nem lehetséges, fogalmi képtelenség. Így tehát a területi követelésről való lemondás nem jelent mást, mint azt, hogy a feleknek nincsen olyan, a nemzetközi jogviták színterén jelen lévő igénye, amelynek elbírálását akár kétoldalú tárgyalásokkal, akár nemzetközi bíraskodással igényelnék. Ez a jogi helyzet azonban teljes mértékben nyitva hagyja azt a lehetőséget, hogy a felek területi igényeiket kétoldali tárgyalás tárgyává tegyék vagy/és nemzetközi bíraskodás elé bocsássák.

Az a körülmény, hogy valamely szerződő fél kijelenti, hogy területi követelése nincs és nem is lesz, egyebek mellett azt jelenti, hogy nem kívánja a nemzetközi viták színterére bocsátani esetleges területi igényeit, sem a jelen időben, sem a jövőben. A kijelentés a nemzetközi élet résztvevőinek és az egyes országokban élő, az államalkotó többséghez képest kisebbséget jelentő nemzetrészek olvasatában azt jelenti, hogy a felek nem kívánják megváltoztatni határaikat. Ugyanakkor a nemzetközi gyakorlatban és jogirodalomban ismert tény, hogy az igazságtalanul megvont határok kérdésének nemlétezővé nyilvánítása nem hoz megoldást sem a határok, sem az elszakított nemzetrészek önrendelkezési jogának érvényesítése tekintetében.

Abban az esetben, ha az ún. területi klauzula hiányzik az egyébként a határok sérthetlenségét szavatoló szerződésből, ez a jogi helyzet azt a következtetést és lehetőséget engedi meg, hogy valamelyik fél bármikor kezdeményezheti az általa kifogásolt határok megváltoztatását kétoldalú vagy többoldalú államközi megállapodással, illetve erre irányuló tárgyalások megkezdését vagy nemzetközi bírósági elbírálását az eljárási feltételek megléte (kölcsonös alávetés stb.) esetén. Tökéletes félreértés és tévedés az, hogy e békés határváltoztatásnak az lenne a feltétele, hogy az érintett ellenérdekű felek előzetesen kijelentsék a tárgyalásokra való, illetve végső soron a határváltoztatásra való hajlandóságukat. Ez életszerűtlen és szükségtelen az adott jog gyakorlása tekintetében, mert az igény érvényesítését mindig az abban érdekelt ország kezdeményezi, s az külön kérdés, hogy az igény érvényesítése hogyan és miként talál megértesre, elfogadásra, nemzetközi elismerésre.

Az a megállapítás, hogy a területi követelésről való lemondás nem más, mint egy nemzetközi jogilag tiltott jogellenes lépés tilalmának megerősítése, teljes tévedés. Hiszen ez az állítás azt jelentené, hogy a területi követelés kizárólag valamilyen nemzetközi jog által tiltott magatartás lenne, vagy ilyen magatartás leplezésére szolgálna. Az előbb kifejtettek szerint erről szó sincs, területi követelés vagy területi igény teljesen azonos tartalmú fogalmak, önmagukban sem nem jogosak, sem nem jogtalanok. A „soha nem is lesz” formula pedig kifejezetten bizantinikus jellegű, sérti az államok szuverén egyenlőségének az elvét. Ezért kötelező erővel, érvényes kikötés jellegével nem bír.²

Bármennyire kézenfekvő, hogy egyenjogú államok kötnek egymással szerződéseket, az egyenjogúság nem jelenti az erőviszonyok azonosságát, s különösen nem jelenti azt, hogy a feleknek azonos súlyú területi követeléseik lennének egymással szemben. Adott esetben nyilvánvaló, hogy Ukrajnának nincsen – amint Szlovákiának és Romániának sem, továbbá Magyarországnak egyik szomszéd államának sincsen – jelenleg, s vélhetőleg a jövőben sem lesz sem történeti, sem néprajzi, sem gazdasági megfontolások alapján ésszerűen felvethető területi igénye Magyarországgal szemben.

² 1993 májusában, a vita idején kérdésemre ezt közölte velem szóban Bruhács János professzor

Ugyanakkor Magyarországnak lehetne ilyen igénye, legalábbis Beregszász és környéke magyar többségi területét illetően.

Így tehát a „soha nem is lesz” formula formálisan mindkét államot, valójában a ténylegesen érintett államot zárja el jövőbeni igény érvényesítésétől. Nyilvánvaló, az előbbiekből egyenesen következik, hogy a jövőre irányuló klauzula, a „soha nem is lesz” formula kifejezetten érvénytelen szóvirág, mert valamely állam szuverenitását, polgári jogi kifejezéssel: jogképességét és cselekvőképességét, mint ahogy az egyénét sem, nem lehet korlátlan időre a végtelen jövőbe nyúlóan korlátozni. A klauzula értelme tehát a jelenre korlátozható és vonatkozatható, a jelen pedig az idő múlásával akár jelentős időtartamot is felöllelhet, de semmiképpen nem a le nem zajlott, be nem következett időt. A „soha nem is lesz” szófordulat az állam cselekvőképességét, nemzetközi jogalanyiségének gyakorlását, szuverenitását csorbítaná³ kiszámíthatatlan módon, s így a szuverén egyenlőség elvébe ütközőként nem kötelezi a szerződéskötő államot.

Miért nem tetszik nekünk a jogról és a területről nem lemondó, de a nemzetközi eljáráshoz való jogot jelen időben korlátozó rendelkezés? Azért, mert Magyarország jelen idejű joggyakorlási lehetőségeit szükségtelen korlátozni vagy kizárni.

A szuverenitásnak létezik egy történeti fogalma, amelyet békeszerződésekkel sem lehet megszüntetni. Azok a békeszerződések, amelyek hosszú történeti fogalmak eredményeként létrejött államalakulatokat szüntetnek meg, létrehozhatnak nemzetközileg elismert határokat, de nem foszthatják meg az érintett államokat attól, hogy megfelelő történelmi pillanatban, megfelelő feltételekkel, megfelelő ellentételezésekkel érvényesíthessék az elvesztett szuverenitást egészen vagy részben.

Az érintett szerződési kikötések formális jog szempontjából való igaz, hogy nem zárják ki a békés határváltozásokra irányuló tárgyalások kezdeményezésének a jogát, ám rontják egy ilyen kezdeményezésnek, eljárásnak az esélyeit, s nem vitathatóan precedenst nyújtanak más államok számára ilyen kikötések követelésére.

DR. ZÉTÉNYI ZSOLT KÉPVISELŐ LEVELE KÉPVISELŐTÁRSAINHOZ

Tisztelt Barátom !

Úgy fordulok Hozzád, mint nemzeti sorskérdéseinkre érzékeny emberhez, aki aláírta az igazságtételi javaslatokat. A Kormány váratlanul tárgysorozatra tűzette a magyar-ukrán alapszerződés megerősítését. Az alapszerződés 2. cikk /2/ bekezdése szerint a feleknek nincsen egymással szemben területi követelésük és nem is lesz.

Ez a szövegrész szükségtelen és felesleges a következők miatt:

A világ országainak túlnyomó többsége (eltekintve Németország, Lengyelország, Oroszország és Csehszlovákia szerződéseitől, ahol nem volt békeszerződés) nem köt ilyen szerződéseket, még sincsenek egymással szemben területi követeléseik.

Magyarország határait a békeszerződések – legutóbb az 1947-es Párizsi Békeszerződés – egyértelműen rendezik. A Párizsi Békeszerződés aláírója az Ukrán SzSZK is.

A Helsinki formula szerint tilos a határok erőszakos megváltoztatása. Ezt hazánk kötelezőnek fogadta el.

A kisebbségi jogok helyzete térségünkben nyugtalanító. A békeszerződések mindig szóltak a kisebbségi jogokról, de csak a határ-rendelkezéseket tartották be. Ezért sem jó a két kérdés (határ + kisebbségi jogok) összekötése.

Ez a klauzula kizárja a békés határváltoztatásokról szóló tárgyalások egyoldalú kezdeményezésének lehetőségét.

Milyen veszélyt jelentené az ilyen tárgyalások, és miért kellene ennek elvi lehetőségét is kizárni? Amennyiben a határok ilyen garantálását összekötjük a kisebbségi jogok kérdésével, ilyen kikötésnek csak nemzetközileg garantált és kikényszeríthető, igen széles körű jogok megadása ellenében lehetne helye. Ilyen azonban még a nemzetközi jog elvont szabályaiban sem létezik.

A legfontosabb: ez a kikötés a határon túli magyar kisebbségek reményvesztését, asszimilációját vagy Magyarországra való áttelepülését idézi elő.

³ A „soha nem is lesz” szófordulathoz képest a pontos incriminált szóhasználat: „A felek tiszteletben tartják egymás területi épségét és kijelentik, hogy egymással szemben **nincs és nem is lesz területi követelésük.**” 2. cikk. Ez tartalmilag azonos értelmű az előbbivel.

Nincs jogunk elődeink és unokáink helyett visszavonhatatlan nyilatkozatokat tenni.

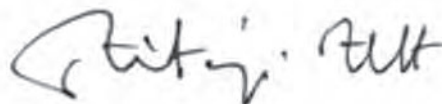
A helyes magyar formula: Magyarország határait a békeszerződések szabták meg (igen igazságtalanul), ezért Magyarország – kijelentve, hogy békére törekszik és tartózkodik minden erőszakos lépéstől, tekintettel a magyar kisebbségek érdekeire, megtartva az általa aláírt nemzetközi szerződéseket, mint amilyen a Párizsi Békeszerződés, az ENSZ Alapokmánya és a Helsinki Zárónyilatkozat – nem kívánja határait újabb szerződés tárgyává tenni, kivéve ha e szerződés Magyarország javára eltér a jelenlegi helyzettől.

Kérlek, hogy ennek megfontolása után szavazz a megerősítésről.

Ilyen értelmű határozatot hozott a Magyarok Világszövetségének Választmánya. A határozatot mellékelem.
1 db melléklet.

Budapest, 1993. május 3.

Megbecsüléssel köszönt:

Dr. Zétényi Zsolt

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI SZAVAZÁS

A sorsdöntő, név szerinti országgyűlési végszavazás eredménye az 1993. május 11-i ülés jegyzőkönyvében foglaltak szerint, kiemelve a magyar-ukrán alapszerződés országgyűlési megerősítésére nemmel szavazó országgyűlési képviselők nevét. Ezeket utólag emeltük ki.⁴

A tartózkodók listáját az MDF-es országgyűlési képviselők (*Bognár László, Gyarmati Dezső, Sárossy László, Szabó Lukács, Szilassy Géza, Török Gábor, Varga Zoltán*) vezették. Rajtuk kívül még négy kiszegda képviselő (*Kocsenda Antal, Szabó Lajos, Tóth Imre, Vincze Kálmán*), négy KDNP-s képviselő (*Gáspár Miklós, Horváth Tivadar, Inotay Ferenc, Rott Nándor*), valamint két független képviselő (*Balogh Gábor, Mózs József*) tartózkodott a szavazástól.

Nemmel szavaztak: *Dr. Balás István, Dr. Bertha Zoltán, Dr. Bogdán Emil, Csurka István, Deme Zoltán, Dénes János, Dragon Pál, Dr. Fekete Gyula, Dr. Fodor András Attila, G. Nagyné dr. Maczó Ágnes, Dr. Gali Ákos, Gerbovits Jenő, Dr. Győriványi Sándor, Halász István, Horváth Lajos, István József, Dr. Iván Géza, Izsó Mihály, Dr. Kávássy Sándor, Kelemen József, Király B. Izabella, Miklós Árpád, Dr. Nagy István, Prepeliczay István, Miklós Árpád, Dr. Réti Miklós, Roszik Gábor, Sümegi Sándorné, Dr. Szelezky Zoltán, Dr. Székelyhidi László, Szél Péter, Szilasy György, Szűcs M. Sándor, Dr. Takács Péter, Dr. Torgyán József, Dr. Tóth Albert, Tóth-Kurucz János, Dr. Vona Ferenc, Dr. Zacsek Gyula, Dr. Zétényi Zsolt.* [40 képviselő]

Nem voltak jelen: *Dr. Balla Gábor, Balogh János, Dr. Balsai István, Bánffy Kata, Dr. Bratinka József, Béki Gabriella, Cséfalvay Gyula, Dr. Fáklya Csaba, Fejes Attila, Ficzer Máttyás, Fodor Tamás, Gadó György, Dr. Giczy György, Dr. Hack Péter, Hajdú Zoltán, Halda Alíz, Dr. Hasznos Miklós, Dr. Hatvani Zoltán, Herczeg János, Dr. Horváth József, Horváth László (FIDESZ), Dr. Horváth László (kiszegda, Bács-Kiskun 8-as), Dr. Hörcsik Richárd, Dr. Ilkei Csaba, Dr. Isépy Tamás, Juhász Pál, Juhász Péter, Dr. Karcsay Sándor, Karsai Péter, Katona Kálmán, Katona Tamás, Kánya Gábor, Dr. Kelemen András, Dr. Kertész Zoltán, Dr. Kincses Gyula, Király Béla, Komenczi Bertalan, Dr. Kovács Béla, Kovács Gábor, Kovács László (MSZP országos lista), Kósa András, Kósa Ferenc, Kósa Lajos, Dr. Kőrösi Imre, Dr. Kulin Sándor, Dr. Kupa Mihály, Lakatos Józsefné, Dr. Lakos László, Dr. Lotz Károly, Markó István, Mádi László, Dr. Medgyasszay László, Mile Lajos, Molnár István, Dr. Molnár Tibor, Nagy Varga Dezső, Nádori László, Oláh Sándor, Dr. Orbán Viktor, Dr. Ómolnár Miklós, Palkovics Imre, Palotás János, Pap András, Dr. Pap János, Paszternák László, Pál László, Dr. Pálos Miklós, Dr. Pásztor Gyula, Petrenkó János Pozsgay Imre, Póda Jenő, Dr. Raffay Ernő, Raj Tamás, Ráday Mihály, Rockenbauer Zoltán, Rózsa Edit, Sándorfi György, Dr. Schiffer János, Dr. Sipos Imre, Solt Ottília, Soós Károly Attila, Dr. Szabó Erika, Dr. Szabó János (MDF, Jász-Nagykun-Szolnok megye, 8. választókerület), Dr. Szabó Tamás, Szauder Rudolf, Dr. Szájer József, Szelényi Zsuzsanna, Dr. Szendrei László, Szent-Iványi István, Tamás Gáspár Miklós, Tellér Gyula, Dr.*

⁴ A szavazás teljes listáját lásd Dányi László: Miért mondott le az Antall-kormány és az Országgyűlés a történelmi Kárpátaljáról? Békéscsaba–Csongrád, 2017., 67–70. o.

Ternák Gábor, Tompa Sándor, Tóth Sándor, Varga Mihály, Vargáné Piros Ildikó, Wachslér Tamás, Dr. Zimányi Tibor, Zsigmond Attila, Dr. Zsiros Géza. [101 képviselő]

Dr. Szűrös Mátyás nem szavazott (az Országgyűlés alelnöke).

A többi (228) képviselő igennel szavazott.

Így hát hosszas vita után a magyar parlament 1993. május 11-én megerősítette a jószomszédság és az együttműködés alapjairól 1991. december 6-án Kijevben aláírt magyar-ukrán alapszerződést. A szerződés leszögezte, hogy a két állam közötti határt mindkét fél megváltoztathatatatlannak tekinti, nincs és a jövőben sem lesz egymással szemben területi követelésük (2. cikk). Ugyanakkor kimondta, hogy meg kell teremteni a szükséges feltételeket a nemzeti kisebbségek kulturális, nyelvi és vallási identitása kölcsönös védelmének biztosítására (17. cikk). *Dmitrij Tkacs*, Ukrajna magyarországi nagykövete hálát adott az Istennek az Interparlamentáris Unió (IPU) Magyar-Ukrán Baráti Tagozatának május 12-i ülésén, amelyen kiemelte, hogy Ukrajnának egyetlen szomszédjával sincs olyan jó kapcsolata, mint Magyarországgal. A magyar parlamenti vitán okulva hozzátette: egy új szerződés kidolgozásakor jobban kell ügyelni arra, hogy ne maradjanak semmiféle értetlenkedésre okot adó, félreértelmezhető pontok a szövegben. Megnyugtatónak bizonyult számára, hogy a magyar parlament elsöprő többségének – Ukrajna számára kedvező – döntése, vagyis a ratifikáció „*kifogta a szelet a magyar-ukrán viszony javítását ellenzők vitorlájából*”. Még

Megegyeztek abban, hogy nem írnak alá Magyarországgal olyan szerződést, amelyben nem szerepel a területi igényekről való kölcsönös, feltétel nélküli lemondás kitétele

a magyar parlamenti zárószavazás, végszavazás előtt emlékeztetett arra, hogy Ukrajnában „*Az akkori, két-három évvel ezelőtti vezetés bizonyos körei ugyanis meg voltak győződve, hogy a magyaroknak igenis komoly területi követeléseik vannak Ukrajnával szemben.*” A román külügyminisztérium szóvivője, *Simona Miculescu* felidézte, hogy a magyar-román alapszerződés alapköve éppen a területi igényekről való kölcsönös lemondás volna. A magyar-ukrán határkérdés „megoldásának” precedensértéke alapján létrejött az egyetértés Románia és Szlovákia között a fennálló államhatárok minden jövődó békés vitát is kizáró túlbiztosítására országuknak a Magyar Köztársasággal kötendő alapszerződéseiben. Megegyeztek abban, hogy nem írnak alá Magyarországgal olyan szerződést, amelyben nem szerepel a területi igényekről való kölcsönös, feltétel nélküli lemondás kitétele.

A szerződéseket megkötötték. Nem teljesült az antalli ígéret, amely szerint nem kötünk határmegerősítő szerződéseket azokkal az országokkal, melyekkel határainkat már rendezte a békeszerződés. Súlyos hibák voltak ezek, több mint bűnök. Mégsem mondhatjuk, hogy emiatt csonka ország Magyarország. Azt sem állíthatjuk, hogy a bizantinikus formula nemzetközi jogi kötelező erővel kizárná a békés nemzetközi viták indításának lehetőségét. Nehezen vitatható azonban, hogy az elszakított nemzetrészek – a szovjet birodalom széthullásáig Európa legnagyobb kisebbségi sorba taszított nemzeti közösségei – jelentős reményvesztésében, jogaik nemzetközi érvényesítésének elerőtlenedésében súlyosan esik a latba az önfeladó szerződések sora, melyeknek a magyar-ukrán szerződés volt az alapja és példája.

Személyes – ha úgy tetszik, irracionális – tapasztalásom és meggyőződéseim, hogy a trianoni és párizsi nemzetgyilkossági kísérlet lélekben való véglegesítése, a remény elvétele szimbolikus eszközökkel nemzetpusztító ténykedés. A magyar nemzet képviselői soha semmilyen módon, szimbolikus döntésekkel sem igazolhatják a magyar nemzet és haza érdekeit veszélyeztető erőket és döntéseket.